

ה מ א ס ך

לחדש סיון תקמ"ד

א

שירים

מן המצר קראתי יה , בשכבי עלי
פרש רוי , וחדר שנתו מעיני

א

גלמוד עלי משכבי , באישון ואפילה
(רעי יחד נמו , מידעי עצובי)

אזעק לך אל ! בחצי הלילה
מצרות באו עלי , מכאבות הקיפוני ,
אנא הטה אונך לקול אנחותי
בקראי : אדוני , מה רבו צרותי !

ב

האל הטוב ! לו תשלם לאיש כמעשהו
מי גבר יחיה , יקים לפניה !
מעט מפרי מעלליו , אך מעט תטעימהו ,
לבן תרעד גפשי בי , אזעק אליך
אם מרוב מכאובי , עצמו עוונותי
אדוני אלהים , מה רבו חטאותי !

ט (3)

מי

מי יתן עיני מקור דמעה, בנחל ישטופו!

אמר בבכי אשפכם פמים

על ימי הרעים במר יחלופו;

כי שחרי חנה עבר, גם בא הצהרים

ובטרים בוא הערב אנוע מעוונותי

אדוני אלהים, מה רבו צרותי!

אכן הנחמי נפשי! מה תשתוחחי?

את אשר יאהב יוכיח אל, לא בועס,

אך רגע באפו, ומחר תרחי

לכן הנחמי נפשי, הנחמי הפעם!

לשוב לי, הגדיל גם היום צרותי,

למען אסיר חטאתי, אדאג מעוונותי

ח

זכרון ידירות לגבר משביל בוג היער

פה אשב כי אויתבה

אבחר יום התלונן,

בצללי ברוש ואלון

בחצרות איש אמונים;

מרור

מרור
עלי
בטיר
עוד
קומי
התע
מתי
השמש
האיר
עת
ער

נבואה

שם
באהל
ובקרן
מסכת
פרשה
עין לא

זכור
פרה

מדור פהיכלי עונג
 עלי תולעת שני
 בטיחות כסל רשע -
 עורו דודי !
 קומו נא רעי !
 התעוררו בגיל
 מתי תקומו משנתכם ? -
 השמש בגבורה
 האיר פני תבל ,
 עת הזמיר הגיע
 עד מתי תחבקון ידים ?

נבואה וגת חמר

נעלה משכן דודים
 שם נתעלסה באהבים
 באהל נטה איש שלומנו
 יבקרו בן שמן יסדו
 ממבחר עצי הצער
 כרתה ימינו עמודיו
 עץ לא ירקב יבחר -

זכור

ברית ידידות
 כרתנו בין שנינו !

בין זרענו לא חסר
 ברת מלח עולם היא
 הלביש רשא סביבו
 עמה ירקד טפיו
 עמה ישחקו צעירנו
 וישמח לבנו גם אננו

על זה אמר
רוח ית

משפט אילי .

צרי אחד הלק אל הנחל לרמות אחריו, וישת שם, ויהי
הוא מביט את מראהו בתוך מי הנחל, ויאמר אל לבו,
יהי יפה גם פאה הדרת רגלי העומים! ענפיהם גדלו, גם
רגו משתליו מים, שפרה עלי נחלתי, ואשרוני החיות,
ויקלואי נשבות על זאת - אבל לזה ידוע לי, על שוקי
כי דלו, על רגלי כי דקות המה, עוד מעט לא יוכלו שאתי,
פחל רועה מרחיקם, לא תואר ולא הדר להם - עודו
מדבר אל לבו ויורא את הארי מרחוק, וישא את רגליו
ויברר מפניו, והארי רקד אחריו כל דרך המישור, ולא יכול
השיגו, כי עמדו לו קדקד מרוצתו - ויקר נקרוהו הארי, ויער,
ויקם שמה להסתתר בכלל מפני חוס השמש, אשר יאח היום
כזה נעבורתו, הוא עוד שמה, והנה הוא באחו בקרניו נסבכי
האילנות, ולא יכול עוד להמלט נכדליו, ויבא הארי עליו
ויכסו וימיתו, ובמותו אמר: אהה לאויל! החומר לה - שם
ולטוב רע, כי קללתי את שהיני ושבתני את שהיני -

על זה אמר הכנס : שקר הקץ הבל היופי
הטוב והמועיל הוא יתהלל

3 . . .

הרבה.

דורהב הכיט בגאון ובגאווה בראי, וירא מראשו, ויחשכנו
לחיש זר, ואשר חרה בו כי איננו כורע ומשתחוה
לעמיו,

75 8724

שם הספר

כאשר
ספר
דברי

וארח בארים
והנה דעה נגד
אדושים על ידי

עתה כל לב

מחלים וינעלי
האמת היא,
למתי מחזק

לפני, אכן חמת בניו גם על הראי עברה, ויחזק שנית,
 כי בוו יבואו בן ככר הזה, וישנה את מראהו, וישם פניו
 בשמך אליו לאמר: הלא קטון בעיני אתה, אל תוכל כדעתי!
 אבל גם האיש הראי עשה ככה, ולא יכול עוד להרבה בבוש
 ועמו, וישא את המטה אשר בידו, ויך את הראי וישברו -
 אך מזה נחם כי עשה את הדבר הזה, כי מלפנים שמך האחד
 יעשה שמך רבים עליו ויבאנו *

**על זה אמר החכם: גאות אדם תשפילנו, ושפל
 רוח יתמוך כבוד ***

ב

מכתבים

אגודת לה' ר"ע עם מכתב על רבני חכמה הנוף
 הבנים בואו *

**בני חסידות, למודי שכל, יחד ישאו ברכה מאת אדון
 כל המעשים!**

באשר סבתי את בני, לראות המעשה הנעשה תחת השמש
 בעיני גדולי הבנים והנהגתם בחנוך הטובי והמבורי,
 וארא בהורים ומורים, אידיהם בבנים האמונים על מיקם,
 והנה דעה כנגד כניהם, המורים טעו בדרך החנוך, והבנים
 הרועים על ידיהם, ילכו טוב *

עתה בא מועד, אשר זרחה שמש צדקה ומרפא לנדבא
 לבב ועם האומלל, כי העיר ה" את רוחו בלבב
 מושלים ויועצי ארץ, להטיבם ולחננותם, לבן ראשית חובת
 האמת היא, להדריך ולנהל בניהם בדרך ישרה, לנטוע בס
 נאמי מחפץ נאמת ונמוסות, כדי שיזכו למסד השרים,
 ויהיו

הוא
 אל לנו
 דלו, גם
 החיות,
 על שוקי
 יד שאת
 שודו
 רגליו
 לא יוכל
 ת הישר,
 אל היום
 יו כספני
 ארי עלה
 לרע סוף
 תני
 הדין
 ל
 ויחטא
 עשתה
 לבנו

ויהיו מתוקנים ראויים והנונים לקבלו. *) אומנם אופני חכמת
הכנאה הזאת רחוקה מאתנו, לא נסיונו באלה, ואין אתנו
יודע עד מה, כאשר כבר נודע סבתה באגרת דברי שלום;
על כן אתם דורשי חכמה! מפצתם (כאשר שמעתי מאחורי
הפרגוד) שתיקו אנשי יודע את מוסדותיהם בענין הזה, אם
מעט ואם הרבה, הלא ברוב הימים תהיה אור חכמת החנוך
בתוכינו כאור שבעתים וברה כשמש. שמעה אזני ותבן
למאויכס, אמרתי אמוה גם אני דעי אתכם, כפי אשר נתן
ה' לי און ועצמה לחשוב מחשבות אמת, ואף כי קטון ודל
אנכי לא אירא, להיות שמשרים רציתי וכוונת לבי טובה,
וקנאת סופרים תרבה חכמה, כי כל כותב דבר חכמה, יהיה
מי שיהיה מנמתו להועיל לוולתו (וכשקרא המורה או האב
דברי חכמה מפי רבים ויכל לבחור בשקול דעתו הטוב והנאות
לפיו מונכנו, וברכבת גופו וזכונו שכלו, כי כן ישתנה החינוך, ואם
בעל נפש הוא יוסף מדעתו) ואם כעת הזאת לא יגיע תועלת
החנוך למדרגה הראויה לה, הלא באחרית הימים תשגא
למאוד, כי יתעודדו חכמי דור דור, ויתעוררו משכילי עם,
יזורו דעת להרבות חכמה, להפליא עזה ולהגדיל תושיה ומלאה
הארץ דעה כמים גלים מכסים.

עוד

*) סבת הכוונה והשגאה אשר לעמים על היהודים היא משני
דברים, אם שדלותם מפילים ומכניעים עצמם
יותר מדאי, עד שיחשבו לרפש וטיט בעיני העמים,
או אם יאלימו במונח, ויבזרכו ביגיע קפס או יתגאו
בחיילם, יתנשאו בנאון וגובה, ואת עיני העמים
ינקרו כבוד לזושיהם בתפארת בתיכם וכלי נכותם.
וסבת שניהם תגא לבד מהעדר החנוך הטוב כמוסיות
ודרך ארץ, שלא ידעו להתנהג לפי זמן ולפי המקום
במדה ומשפט. ראו כא מה שאומר בעל שבט יהודה
זה לשונו: "לא רחיתי מימי בעל שכל שיהיה לו
שגאה עם יהודי ואין מי שיסגא אותם כ"א כללות
העם, ויש להם בזה טעם, כי היהודי הוא בעל
גאווה ומבקש תמיד המשתרר, להראות עצמם אדונים
וגרים, ובזמן שלא נתנו מקום לקנא בהם, אהובים
היו, ועתה היהודי משתרר, ואם יש לו מנחתים
זהבים מיד הוא לובש בגדי משי, ולבניו רקמה, מה
שלא יעשו השרים אשר להם הכנסת אלף כפולות
לשנה וכו'".

עוד אודיע
מיני חכ
הטבעי, אך
אשר חנוד, לא
מכורות ורש
ספרי חכמי
בעקבותיהם ה
חכמה ס' בית
ומספרי חכמי
להזכיר בשום

הזה רוב נפש
והפעולות
המעוות ופולת
והכלים, החל
בתחילת לבם
הנפש ותחילת
הישרה, כהיו
הרשומות החרו
המדות והמנוס
תעטרו, כן י
אם מדות טובות
רעות או ילק
מדות טובות
ודעת קדושים

*) יום יום
ולא
חטאיו
הילדות
וחוק
לבי
מחש
לשגל
תחת

עור אודיע לכם אהובי! שמה שהקדמתי וברון שני מיני החנוך, הטבעי והמוסרי, לא ארחיב הדבור בענין הטבעי, אך אעיר עליו כמעט - ודעו בא מדברים האלה אשר אנדר, לא ממוקרי כבעו, ולא ממכועי נגרו, אך דליתי מכורות ורס ושאלתי ממעין חכמים אחרים, דרשתי מ'על ספרי חכמי עמיו, ואשר לא מעמינו. והחכמים אשר בעקבותיהם הלכתי, אשא שמותם על שפתי, ס" ראשית חכמה ס" בית מדות וס" דרך ארץ ומנורת המאור וכדומה, ומספרי חכמי העמים רבים, והקדמתי זאת כדי שלא אנטרף להזכיר בשום מקום שם אומרו.

הנה רוב כפשות הנשחיתות, אשר יצר לבם רק רע כל היום והפעליותיהם ותגועותיהם קולכים וסובבים אל נקודת המעוות ונפלתול. השחת הדעת היקר, מחשבות כוזבים והכלים, ההליכה בשרירות לב, אכזרי התקוה מזנועי בתמהון לבב, ומלומדי המדות הרעות וכל שארי חסרונות הכפש ותחלואיה (*). מקור כלם לבד רוע החנוך ומסרון הכהנה הישרה, בהיות שלב וכפש הכער בלום אבן אשר יקבל כל הרשומות המרוטות עליו, וכפי הלמוד שיקבל ממוריו, וכפי המדות והנמוסיות שרואה מאבותיו, ושארי חכרת האדם אשר תעטרהו, כן יתחקה בלבו ונפשו עד כי יזקין לא יסור ממנו, אם מדות טובות עצורות בלבבו, אז יישר לבת, אם ממדות רעות אז ילך אחרות עקלקלות; לכן ראוי לרשום בלום לבו מדות טובות ונמוסיות ברות, ולמלא נפשו מחשבות אמת ודעת קדושים.

גם מן החיוב הוא על היודעים בינה בתיקון העצם ומידותיה שישתדלו להוציא מחשבתם אל הפועל ולא יכחדו תחת לשונם.

ועתה

(* יום יום צורות אנושות על פני תעבורה, לא תואר ולא הדך לכן נשחת מראיתם, ומסמנות ברשומי חטאות נסתרות, יבש פרח, ככל צין הנקיין, צבע הילדות מעל לחים חלפה, עששה עיניו, אומץ וחזק לפעולות יקרות לא נאפה מהם. על זה דזה לבי, אסתיר כני ואכבה על האדם האומלל מרחם לכנוס לענת היצר הקרבו, וחלוש בוחו לפעולות יקרות, עורקיו למעצבה שבבס, ויכניעמו תחת עול הכלי שוא. ומעשי תפשותיים.

ועתה אהל

פרק ראשון *

במי שמוליד בן ולא ישתדל בחינוכו, אם מעצלות ידים לא מתעסקת און ואולת, דומה למי שמוציא בקי כפים היושב במחשכים למען הפילהו ביד האורבים לדמו, לשפוך לארץ מרירתו. ולאב העושה כאלה שלא משים עינו ולבו על פרי בטנו עליו הכתוב אומר: עובר שארו אכורי. וכמה מקומות מנאנו, והמה בכתובים בדברי חז"ל המזהירים על השתדלות החנוך, ואמרו: כל המעמיד בן רשע עיניו כהות, עוד אמרו גדולה הצלת בנים לאבות, מהצלת אבות לבנים וכדומה דבות (בהיות שאחרית הטוב והרע מתפשט בכל חלקי הזמן ונפשות הבנים בכלל, ולא נבדלים לבד כנפש ונאף הבנים עצמם כ"א יתפשטו על משפחותיהם תולדותיהם, ועל שאר חלקי המדינה וחברת אנשים בכלל) שהכריחות וההליכה בדרך ישרה, והיותו אומן ובקי במלאכות וחכמות על פי הרוב תלוים מהחנוך הטוב או הרע, שנקבל הכשר מהוריו ומוריו.

הסדרים והמטפחות שמחלתים התינוקות לחנונם ולקחת מניקות נכריות מנאפיות, ועובית הילדים לשמירת שפחות פתיות אשר לשון עלנים תדברנה, ונתינת המטעמות, לבישת הפגדים צרים ודוחקים הגוף, המה כמה פעמים, מקור משחת ומעין כנפש לתמלואים שאין תרופה להם, עד

*) בא הקורא המשביל! אל תבטל כחוצק לאמור, כי ברוע לבב ידבר המחבר הלוה, חלילה לנו להביא במגבתנו דברים אשר לא כדת, ואשר יתחמרו ריב, טרם נתנו לבנו להכניסם על אפן הסוחר אם כדק ובמפשט דבריו. קהאו נא גועל ספר מנחת יצחק חיד שארין על הפסוק לדעת חכמה ומוסר. וגם מה שאמרו חז"ל על הפסוק וחכמת המסכן בזויה ע"ש. ועוד נמשל התלמיד חכם בדברי חכמינו הקדושים לכלה, מה כלה מתקשטת בתכשיטיה ואם חסרה אחת מהן אינה כלה, כך ת"ח אם חסר דבר בתלמודו אינו ת"ח, ומי יבא, שבתלמודו, ככלל גם דרך ארץ ומידות? —

שעל מי הרוב קחם
עד כטורס קחם
הטבע תלומותיכם
פניכם, וכמורדי
מקום וכל זמן
עשות כפרי בטנ
ותתעלה כדרכו
פוללי תפוחים
זמני דנים ת
אל חוק ההורים

עוד יתגדל
הילדים
ושארי מדות
דנות, על פי
אפרי ההנהגה
לכטוע בלב נע
מוכשר וזקן
מודככו כראוי
יקרים ומתעשר
שלמותו להגדיל
שעל ידי אורח
ומוריו ושאר
בפי החנוך וה
מכמים או ללא

ראחרי כל
ות
בעיניהם החד
חול, ויקחו
ושל טוב,
המשואר, שק
יחשים, וכל
זמני קלן,

*) ידעתי
על

שעל פי הרוב הילדים הולכים ודלים, כנעני ומכיר המדויים, עד כטרם קדם לעפר ישכנו, ומחין היתה זאת? לא על הטבע תלונותיכם כי אם עליכם הורים, אתם הייתם בעוכרי בניכם, ובמורדי אור יקרת בריאותם. כי הטבע ימכם דרכיו בכל מקום ובכל זמן ולא ישחית, אך אתם כואלתם והמכלתם עשות כפרי-בטנים המתנגד לו, הוא בוגה ואתם הותרים, זתעללו כרצונכם בבניכם הפך רצונו, על כן צעירי ימים עוללי תפוחים ימצו ישתו שמרי אולתכם, אבות אכלו בוסר, זשיני בנים תקהינה, ואם הילדים מלאים, האשם לבך אל חיק ההורים יפוז.

עוד יתגדל צורך חיוב החמך, וההרגל הטוב, בעניני נפשות הילדים הרבים. אולת, גאון לב, רוגז, קשי שרף, ושאריו מדות פחותות אשר תולדותם עמול, בעם וצרות רבות, על פי הרוב המה תגובות החמך המוסרי הרע, פגרי ההכנה המקולקלת. וכמו שברור שאין יכלת בידמו לנטוע בלב כער חכמות רמות ויריעות שכליות ומטבעו אינו מוכשר ומזכך לקבל ציורים ברוכים, או שפחות נפשו לא פודככו כראוי, לעשות רושם במו, להולידו ולהנמיחו ציורים יקרים ומחשבות אמת, או שתקון בלי גוטו המחזונים, מוגעש שלימותו להגדיל ולהאדיר כוחותיו הפנימיות, כן ברור גם כן שעל ידי אורך ההרגל והמנהג שראש יום יום מחברת הוריו ומוריו ושאר אנשים העוברים אותו, כוחות נפשו ואוריו יתגלו בפי החמך והמולסה במשט או ברב, זכפי אשר ישמע מוסר חכמים או ללון אילים בן יחודד או יקהה כח בינתו.

ואחר כל האמור, היעלה על דעת האבות האוהבים בניהם, וחפצים בשלומם ובעטותם המוני והנכחי, שלא יהיו בעיניהם הכדל, אם בניהם יתגלו כבוד, ישתקו גם יבדו חיל, ויקחו השקט הנפש ומנוחת הלח, מדרכי המדות היקרות, ויחל טוב, אשר תציירנה מחשבותיהם ע"י ההרגל והחמך המפואר, שקבלו מנעוריהם; או אם יהיו כלווי לב, זרע יורעים, הולכים בשאט נפש אחרי שרירות לבם, בזויי עם זשביעי קלון, ותבלייתם, על עצמם ועל אחרים יהיה למשא (* והמועיל

(*) ידעתי גם ידעתי, רבים יראוני בפנים זועפות, ויקאשו על דברי, באמנם: הלא מוסרנו בנינו מנעוריהם ביד מורה.

והמועיל והמויק, יחד פרי החנוך ותנובת ההדרכה מנעוריהם, ואנחנו רואים יום מן הכסיון, כמה כשרים נפלו במהמורות ההשגת מורע החנוך, ואבותיהם היו בעובריהם. ולפעמים השגה בחנוך ילד אחד תפסע עד סוף כל הדורות, כי לא לפד הנער הזה אשר השקיעו את לבבו ע"י אהבת אולת וסליחת השגאות תנויד, יהיה בעת בואו בימים עקש לב, בעל מידות רעות, אלא שגם זרעו וזרע זרעו אחריו יתדנו אליו, מפני שמעשי אבותיו בידו, וימנע גם הוא את אצאיו באשר החנך, ויתפשטו המדות הרעות בזרעו. והדבר דומה לכן אשר לא יומר ולא יעדר שכה אחת, ועוד מעט והכה עלה כלו קטשונים, כמו פניו, מרולים, וקון ודרדר יצא בו.

לבן

האבות היראים את ה', ושימו לבכם ומחשבותם, וישקדו להתעסק עצמם בחנוך בניהם, ובהיות שידעו שבהיותם גזרו לרשת באחרית הימים נציגות נכח ואשר תנויד לא יפנו עורף מהשתדל לטרוח לקדש לב אצאיהם ביראת ה' הטהורה, ומדות אנושיות יקרות, להסיר בדלי הפחיתות מקרבם לברך.

מורה, ושלחנם אל בית הספר, שם ילמדו תורה ודרך ארץ, והון רב בזיוו עליהם, ללמדם ספר. אך אל כא תקצומו מהר, האזינו טרם תזעמו! לכו כא ונזכרה מה הועלתם בכל ההוצאות שהוצאתם על בניהם? היה המוסר היה החכמה? כי בזה אין די שגברתם הבנים מנוקד עד ערב בבית הכלא, שמה יצאנו כקום עגור בלשון עלגים ושפת בלול, וכאחת מבית הספר אין תורה ואין מוסר למו, וברצונם שכלם יהיו חכמים יבואו גלגולת הנער הרך בשנים בדברים אשר ילאה כח נפשו להשיגם, והאב אינו יודע היכשר הזה או זה, ובסופם בחסיכה יתהלכו כי ימוטו מדרך האמת ודעתם יסכל. וחול קוראים בגרון לא המדרש עיקר כי אם המעשה (והמעשה גובה בכולם, ועל זה נצטוו מוראשית מעמד הר סיני עד יום האחרון). וזה הוא במוסריות ודברי השכל שבו אדם לאדם, ולא כאן המקום להרחיב הדבור, אך להעיר חזון באתי ועוד יש לי דברים בזה, וראו כא מה שאומר בעל כפס יהודה (הוא פירוש לספר מנורת המאור) על זה.

לכד וללבו כפס
מיוסר, בעשן
ממורמים, ויח
יתרה, לאשר
תתחוק ותתבס
פונה אל הטוב
בחוץ יד, וזו
ומיוסר. הו
בניסם בדרך
מחשבתם לזו
לשון לכס ליוס
ולקרבם יותר
עלמיותם ממו

אולם

באשר

בניו, ואשר

פתח, וכל

לא לראות א

מוסר בקרבנו

ותפארתהבנים

יגדלו, הא

בכל הטוב, י

לאדם, ותבא

דום, לא יקר

מדוע מעללי

ראש ולענה

על כן מי

לא

מה יועיל לה

מטובה, ואל

אשר יפזר הו

לאשר אשר

מולכו, ובע

ומחלת לב

עושי נבלה

שקללות א

האדם ולפ

לברר וללכך נפשם ולכבם, יחד יכונן ללכת מעגל טוב ואחזק
מישור, למען יתענגו על ה', ויקחו חלקם מנחלת שדי
ממרומים, ומחמת ההשגחה נטוע בנפש האבות אהבה וחיים
יתירה, לאשר ולהצליח בניהם על כפי האדמה, ומה מאוד
תתחזק ותתגבר התשוקה אם נגד פניהם שני דרכים, האחד
פונה אל הטוב המתמיד והאחד פונה אל הרע הנצחי, לנהלם
בחזק יד, ובזרועה נטויה אל הדרך הטוב, ולדמותם מהרע
והמזיק • הורים! אם תתרשלו ותתעצלו מהשתדל להדריך
בניכם בדרך הטוב, ולמנכם בארצות משרים, דעו וראו כי
מטאתכם גדולה, וכל רגע שתאבדו מכלתי הועילם, יעמוד
לשטן לכם ליום אחרון, על אשר נטשתם מלהישרים ולהועילם,
ולקרבם יותר אל חיי הכסף ונעימות נצח • כא תחדנה
עצמותיכם ממחשבות אלה!

אולם כאשר יש על כל מעשי צדקה, גמול ושכר רב הצמח
באחרית הימים; כן האב הישר יאכל מפרי טוב חנוך
בניו, ואשרי זורע לצדקה זרע ברך, ברכה יקצור כבוד ושכר
עתק, וכל רואיו יאמרו ברוך שזה גדל! מה טוב ומה נעים
לאב לראות את בנו הלוחץ ולך וגדול, מוזכר בנמוסים טובים!
נושא בקרבנו דמות המעלות והמדות כליל יופי הדר בחורים
ותפארתהם; כי בכל מעשי טובה אשר יעשו הבנים אשר
יגדלו, האבות יקחו את חלקם בתהלה וברכה, וישמחו
בכל הטוב, יען הדריכו אותם במעגלי מישור, שהנה תפארת
לאדם, ותפארת להולכים בס, לא ידעו מעצבון כפש ומורת
רוח, לא יקרב אליהם עמל וכעס, אשר יקרה לבעמים לאבות
מדוע מעגלי אצאיהם, אם שורש רוע החנוך המעוקש, פורה
ראש ולענה •

על כן מי שאוהב חיי ודואה לשכון שלו ושאמן, הוא יתאמן,
לא ישקוט ולא ינוח, מכלות זמנו הפנאי בחנוך, כי
מה יועיל לקבון על יד, ולהרבות אזהרות כסף, ולחסר נפשו
מטובה, ואל מי יעזוב חילו? מי יירש את יריגה כפו? הן
אשר יפטר הונו באחרית בענין רע, זו רעה חולה! מה בזה
לאיש אשר לא ישם עינו ולבו אל בניו, למען הסיר תנוה
מלכבו, ובעת יזקין, המה יהיו לו למורת רוח, ויוסיף עצבון
ומחלת לב, באין משען לו, כי יהיו בניו סורים ומשחיתים
עושי כבדה, תמיד כלימותם תרד על קקוד קבלתם, בהיות
הקבלות אשר יקללו מפי הבריות, יחולו שבעתים על ראש
ההורים ולפעמים עד לקברות יובלו •

שימו

שימוך נא על לבבכם אמרתי, למדו מלאכת החנוך, להיות בקי ומהיר לנהל הילדים אל אופני הטוב או אשריכם! קראו בספרי החנוך הטובים, לקחת מפייהם תורה, אז תרחיקו מהאליבם עמל ויגון ומכניכס בלימה ואלה, מרעיבם אנהה ועושק, והיה לכם העמל לשון, וכניכס למשען עו, ומשען דקדוקיהם לאור עולם.

ש א ל ה

אשר גברי בני ישראל, גטעי באמנים, העמלים בתורה ב", בדברי כביאיו ומשוררי אמת יה" כס"!

אמרו נא אתם הנעמיים! איך תפרטו דברי איוב, באמרו (איוב יש כה) ואני ידעתי גאלי חי, וכי, ומשפ ולהלן עד סוף פסוק כט? הודיעונו גא! חבור המחמרים בהמה והעתקתם ללשון אשכנז, למען יכתבו דבריהם במפר למשמרת לדור אחרון.

ג

תולדות גדולי ישראל

תולדות הרב מוהרר יוסף מקאנדיא וכו' לזכרה.

ה ת י מ ה

אבן גם בלובלץ לא עמד ימים רבים, כי בטרם היוצת עוד בן שלשים וחמש הלך אמשטרדאם, ויהי שם מורה לספרדים, וכל זמא למים מי חכמה הלך אליו ומים טהורים מאב לו - ובאמשטרדאם מלא את החכם השלם כמוהרר מנשה בן יוסף בן ישראל, אשר היה מורה נוראה לספרדים בעת ההיא, וברוב בקשת החכם ר" מנשה הוציא לאור ראשונה ספרו אילס אשר הזכרתי למעלה, בבית ובדפוס החכם ה"ל - ובשער ספרו תורת צויתו פתוקת לום כפושט לזכרון עולם לכל

לפי אהבה החסד
טליו, עינו כס
תפוזותו, ויין
גם על ענות
ותלמידיו, כי
בחנוים מתגאל
ושפוק ילכו
לומר: הלא
הבשר השחוס
ופארתיו, וז
אחרים בנות
ועל התגבאים
מעידים, אין

בעת ההיא
"וסף"
יהודה, אשר
בזכות הקבל
לתם לו בזה
חלוקה לעמית
לשמות וזאת
יהודה לקח
לקח, וישיב

ובמרים
אליו פעמים
האיש לקולו

"אמרתי"

"בתורת ה"
המלא כס
"ובאמת כ"
"לוחת אלה"
"גבול ממ"
"חשכתי מ"
"לי לא אל"

לכל אהבי החכמה, פניו כפני מלאך אלהים כל רואיו ישתאו עליו, עיניו כדקרים יאירו, יעידון על חכמתו, וכל מביט תמונתו, יבין כי רוח אלהים בקרבו; הכרת פניו תעיד גם על ענות האיש ההוא, וכן העידו גם עליו מכיריו ותלמידיו, כי הוא שונא כבוד, לא היה מתגאה בחכמתו ויבן בחכמים מתגאים על העם, באורך זקנס, ובעבי כרסם הלך וטפוף ילכו; והוא היה מרבה לספר שערות זקנו כי כן היה דרכו לומר: הלא לא כוון בו הטבע לקטש ולהדר ברויותו, אך הכשר השחסי שתחת הלחיים, לרוב לחותו ושלח יופקותיו ופארתיו, ולתכלית אחר היתה יצירתו, כי גם במקומות אחרים בגופת האדם נמצא כשר זה, לכן רבו יעורתיו ועל המתגאים נשא משלו לאמר: לו כרם וזקן על הפתח מעידים, אין חכם עלי תבל כתיסים ועמודים!

בינת ההיא נדכסו גם ספריו ס' **מצרף להכמדה** ס' **שבר יוסף** וס' **נובלות חבמה** ע"י התורני ר' שמואל בן יהודה, אשר היה בביתו ימים רבים, וירא ספרי הרב אשר כתב בחכמת הקבלה, ויפטר בו להביאם אל הדפוס, וימאן הרב לתתם לו באמרו: עד שאלמד לאחרים מה שכתב השגתי, אלמד לעצמי מה שלא השגתי, כי שלמות עצמי, קודמת לשלמות זולתי, ולא היה ברצונו להביאם לאור, אכן ר' יהודה לקח ממוכתביו במרמה, באמרו, אך למען קרוא בהמה לקחם, ויביאם באסיליה ושם הדפיסם בלתי רשיון מחברם.

ובמדרם כלה הדפוס בלא קצת הדפים מס' **נובלות חכמה** לידו הרב ויקאוף מאוד, וחמתו בערה בו, ויכתוב אליו פעמים ושלש ויאז עליו לבלתי הדפיס ספריו אך לא שמע האיש לקולו - ואלה קצור דברי האגרת אשר כתב הרב:

"אמרתי ימים ידברו, ורוב שנים יביעו חכמה, ואתה זקנת ושבת כל ימך גדלת בין החכמים, הונה בתורת ה' תמימה, כל רואיך אחרי עליך, איש צנוע אתה, הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בקרבו, שומר פיו ולשונו? ובאמת כן ה'ית גם בעיני כל ימי היותך פה העיר, אי לזאת אהבה רבה אהבתיך, וזכותם על לבי שמתיך, איננו גדול ממך בבית, אהב כי כחש מעשה זית! ואנכי לא חשכתי ממך מאומה וכל אשר שאלו עיניך, ואמרת הנידה לי לא אכלתי מהם, הבאתיך תדרי, מלון קצי יער כרמלי, והראתי

"והראתי לך את כל בית נבותי, לא היה דבר אשר לא
 "הראתיך באזרחותי, השמעתיד חדשות מועתה, ונצורות לא
 "ידעתם בחכמת הא"ר, כי חשבת את כל כלי, קנית את
 "כליותי, פתיתני בשפתי חלקות, בעתרות נשיות, ואמרת
 "רבות, ואפת. כי חזקתני באלות ושפועות, ועמל, עד
 "שנגלו לפניך כל תעלומות והמון נסתרות שמכראשית ומיעשה
 "מרכבה, ואתה כאש תבונות עליה למרום שבת שבי לקחת
 "מתנות, למה איפא רמיתני, באומך, לך לדרך יהיו ואין
 "לזרים אתך? איך נהפכת לו פער פרוצה אין חומה! וכי
 "בנת לרעי מרחוק, למה הפרת ברית וחוק? שולבד שאתה
 "מועשה מניני פה אל כה באלות ובקללות כמדת, הלא
 "כתבת לך פלשים במועצות אל תפור, אל תטיף, ולא הטית
 "לחן, ורית דברים כבושים על פני חיות, והוקעת אותם
 "ל"ה כגד השמש? הלא איש אתה, ומדוע לא שמרת מוצא
 "שפתך כאיש אמונים? וכי אין מעשה חשבון ודעת בשאול
 "אשר אתה הולך שמו! — ועתה מי שפרע מדור המכול
 "ודור הפלגה, ופרע ממך, הכי קרא שמו גובלות חכמה,
 "בכול תכול גם אתה, גם חכמתך לא תקום! ואנחנו לא נדע
 "מה נעשה, אם כבר פורת נמוך, והדפסת מה שהדפסת,
 "אי אפשר לתקן מה שעות, אך בבקשה ממך שתשים קנני
 "לחלין ונקית."

ויעתה הקורא הנעים! מדברי האגרת הזו תראה כי לא
 בהסכמת הרב הודפסו ספריו אלה, לכן במאריך
 בהם דברים אשר לא דעת מאחרים סותרים ומתנגדים לדברי
 הרב במוקפות אחרים, אל תחשבה לחטאת לו, כי לא ברצונו
 קעשה הדבר הזה, לו הדפיסם הרב לא היתה כאלה, גם מי
 יודע אם מפני יאלו הדברים, אם מפני אחרים? — ובאגרת
 הזאת דבר גם סרה על המחברים ספרים מובני עמינו
 המדברים בלשון תהפוכות אשר לא יבינם איש, וראוים
 הדברים להעתיקם פה לכל קורא, ואלה הם:

"ועוד רעה חולה ראיתי אלל רוב המחברים מבני עמינו,
 "שאינם כותבים בלשון לא כדרך כל האומות, להיות
 "כל איש מדבר בלשון עמו, אשר שפתיים ברור מללו,
 "והמבין באותו לשון יבין לאשורו, ויתרגמהו בלשון אחר
 "עד שירון הקורא בו, וקנים עם נערים. והם כחלקו לב"
 "כתות, קתם יערבו לשון המקרא עם לשון הגמרא, כל
 "השומע תזלזלה אוננו והיה בעיניו לזר, וקתם והם
 "המתפארים"

"המתפארים במל
 "מלתם, יעקבו
 "אי אפשר להעתי
 "במנחות הדבור
 "הספרים ההם
 "לא היה לרוב מ
 "לא כן עשה עמ
 "שליח חכם, ו
 "לשון למורים,
 "והיהודים, ה
 "והכלו גוים ל
 "עשה הרב בעמ
 "מללה, עד

ויתר קמרי
 הם:

וראשי תיבות,
 ספרו מזרח לחם
 מתבדורו כאשר כת
 תמונות וחיות ופ
 רבים אשר לתל
 כסף רב. ובעת
 חוק (והוא אשר
 אותו הרב מוקד
 לו הספר הזה ול
 בשעת תיקונם,
 שעה אחת לקר
 הדבר שאינו מב
 רבנון בחלק ל
 חלוקות, ופילו

(*) גם במינוי

ורבים
 ומשפט
 וענינם
 נעשים
 וחזרו
 ויפדו
 לו על

המתפארים במלכותם, כל דבריהם דברי נביאים עלינו תטף
 מלכתם, יעקמו הכתובים להכנה זרה, כלם עקודים נקודים,
 אח אפסר להעתיקם בלשון אחר כמו שהם, אפילו אם תשימו
 במגזרות הכרזו, במרוצים ובמגרות, כאלו לא נכתבו
 הספרים ההם אלא ליהודים האומללים שה פזורה, על כן
 לא היה לרוב מחברי בני עמי בין הגוים חלק ונחלה וזכירה;
 לא כן עשה עטרת תפארת חכמי ישראל, הם זל שיותר
 שהיה חכם, ונוסף על שלמותיו וסגולותיו, ה" נתן לו
 לשון למודים, לדעת לעות את יעף דבר בלשון הערביים
 והיהודים, הוא למד דעת את העם בדרך קלה וקצרה,
 והלכו גוים לאורו, וכבר הועתקו רב דבריו בלש"י וכן
 עשה הרב בעל העקרים, ושנאוהו חכמים כי היא דרך
 סלולה, עד פה דברי הרב, *

ויתר ספרי הרב אשר עודם בכתובים ולא יאילו לאור, אלה
 הם: ס" במגזרות הכמה כולל כל סודות הגמטריאות
 וראשי תיבות, וכל דרכי המקובלים כאשר הזכיר בהקדמת
 ספרו מזרף למכמה. ס" בשמות בת שלמה והוא המבחר
 מהדבריו כאשר כתב בעצמו, בו ידבר על כל החכמות, מלא
 תמונות וחדות ופילוסופיא, והיה ברצונו להוציאו לאור. ופעמים
 רבים אמר לתלמידיו על ספר הלו, כי צריך לגדולות בתו
 כסף רב. ובעת כתבו בקש ממנו תלמידו החכם מהורר משה
 מיד (והוא אשר כתב תשובה בשם הרב על השאלות אשר שאל
 אותו הרב מהורר זרח בר נתן הנזכרים בס" אילס) להראות
 לו הספר הזה ולא אבה לתת לו באגורו: אין לראות המאכלים
 בשעת תיקונם, ובהפצרו בו מאוד, נתן לו הספר על זיון
 עשה אחת לקרוא בו, וככלות הזמן מיד לקחו ממנו, ואמר:
 חברי שאינו מבושל באילן, יקחה את שיני אובליו. כ" יער
 לבנון נחלק למאמרים רבים כולל כל חכמת הבנין, ההלכה,
 אלוהות, ופילוסופיא, תשבורות ותכונות, תחבולת המלכת,
 ועבודת

* גם בימינו עדן לא הוסרה המכשלה הזאת מבני עמנו,
 ורבים מבני ישראל היודעים אך דיני משקל השיר,
 ומשפט החרוזים, בטרם ידעו יסוד המלות מחשבותם,
 וענינם, מתפארים להיות משוררים ובעלי מליצה,
 ובטרם ידעו לכתוב אגרת נאה, יבלו ימיהם בשרירים
 וחרוזים, לכן לא יבואו מעולם עד עמקי הלשון
 ויסקדו, אשר הוא חלק אדם מאל, ונחלת יתר הוא
 לו על כל הנראים מאת בוראו.

ועבודת האדמה, טבע העשבים ברפואות, מנהגות המדינה
 וכימוקים, עקרי האמונה, ופנות התורה לכל אומה ולשון
 ואחרי כן קצר אותו וקראו בשם באר אחרת. ס"ל לבב
 השמה ניתן טעם לכל הרפואות שבתלמוד, ומדבר על
 הסגולות וההשפעות והכיסוף. ס"ג גוברות אורה, מכתבים
 על חכמת הקבלה. ס"ד רפואות העלה על חכמת
 הרפואה מלאכת הרוכלים, מלוקטים ממה ספרים. ועוד כתב
 גם כללי רפואות בחרושים, אשר העתיקם מלשון יוני מ"ס,
 (Aphorismos Hippocratis) ובשפתי ישנים כתוב כי נדפסו
 בחרושים האלה ב"ס באר מוס חיים, אכן לא מלאים שמה.
 ומלבד זה חזר עוד ספרים בחכמת התשובות והאלגנברא
 ועוד קאמרים קטנים בכל החכמות, הנזכרים בס"ל אלס ולא נדפסו.
 ומספריו אלה נדע מה מאוד הנפיר חיל בכל מדע, אכן בכל
 זאת לא שקט רוחו ומחקור, ולא הביא דבר קטן אשר לא
 דרשו, ובכל זאת היתה ידו כטויה לאחוף ולקבץ עוד ספרי
 אמרים אשר לא קרא בס. ובזכור זאת עזב גם העיר אמסטרדם,
 ללכת אל הארץ הקדושה, לקרוא שמה בס"ע חיים, אשר
 חזרו החכם הקדוש במורר חיים קלאבריאס תלמיד הארי ז"ל
 בחכמת הקבלה; אכן כאשר שומעתי לא בא שמה, וימת בדרך
 בחייתו כן שנים וששה שנה, ויקבר בעיר פראג.

אלה תולדות יוסף שלמה דעל מעדיקא, וכל זאת אשר
 ידעתי מומנו כתבתיהו עלי ספר, לנוען היותו לזכרון
 עדי עולם גם לאשר איננו קורא בספריו. וספריו אשר נדפסו
 ירבו כבודו כפי כל קוראם, עדי דור דורים יוכירו שמו על פנה
 האדמה, וחיתה גם נפשו בגללים!

ד

תולדות הזמן יפקד מקומו.

ה

בשורת ספרים חדשים יפקד מקומו.

